

Josep Franco

El cinema de Bergman ha arribat tradicionalment a les pantalles espanyoles desordenadament i farcit de censura. Per a la crítica oficialista dels cinquanta, associada als cineclubs catòlics, era considerat com un realitzador metafísic iangoixat, a la recerca de Déu i de la transcendència. Allò que és cert és que parlar de Bergman és parlar de cinema d'autor, de tan forta com és la seva empremta en el film.

Al fullet publicitari de la 'Svensk Filmindustri', amb motiu de l'estrena de "El séptimo sello" (1956) es podia llegir: *A l'Edat Mitjana, els homes vivien sota el terror de la pesta. Avui vivim sota el terror de la bomba atòmica. Ingmar Bergman ha volgut escriure una al·legoria sobre el nostre temps en forma de llegenda medieval. També es pot dir que ha tractat la situació de l'home: la seva eterna recerca de Déu amb la mort com a única certesa. Això mateix és el que diu, més o menys, la contraportada de la capsa del vídeo que hem fet servir per analitzar la pel·lícula. Res no hem avançat. Una mica de sociologisme de cigró per tothom. Potser s'hauria de tenir en compte, a l'hora de parlar d'aquest film, el procés simbòlic, més que*

no pas la referència explícita al símbol, massa evident. Aquesta pel·lícula, que va rebre el Premi Especial del Jurat a Cannes l'any 1957, planteja la crisi d'altres coses, més enllà d'una pretesa espiritualitat malmesa. Planteja, per exemple, la crisi de l'autor, que esdevé anònim en un món on Déu ocupa tot l'espai; planteja la crisi d'un comportament ètic, en un món on la representació esdevé màscara de màscara. En l'univers simbòlic del cinema nòrdic la naturalesa sempre havia moldejat l'individu tan fortament que l'havia acabat engolint com a ser humà; l'havia embrutit fins a límits extrems. En aquest film la naturalesa és controlada per l'home; estam davant d'un espai de representació assumible, integrador, que convida a la reflexió tranquil·la, fins i tot, al voltant de la mort. I en aquest espai 'controlat' és possible parlar de la falsificació de la representació: de la pintura exemplar amb efectes favorables a l'església; de la processó flagelant amb efectes exorcitzadors; del teatre com a divertimento i lloc de l'excés. Problematització del lloc, doncs, de la representació, un cop la naturalesa ha estat controlada i no actua de teló de fons.

El film planteja, com tants altres, la dualitat entre l'ésser i l'e-

xistir. El cavaller medieval d'una banda; la resta dels personatges, de l'altra, amb gradacions diferents. El gran altre que té al davant el cavaller (abans la naturalesa, ara Déu) es torna senzillesa en la resta dels protagonistes. Tret de l'escuder, 'alter ego' del cavaller, el món viu més pendent de les coses quotidianes que del més enllà. El subjecte protagonista es troba escindit entre el passat i el present que és viscut com un gran buit perquè l'interlocutor és inasible. Els grans dubtes del cavaller passen per davant d'una representació de la mascarada i no es dissolen fins que la desaparició física d'aquest i del film (el seu final) vénen a coincidir. Tota la retòrica, matisada pel sarcasme que suposa l'acceptació social de la mascarada per part dels altres protagonistes, cau en desús contrastada per la vitalitat del món circumdant. Aquest món mulla, efectivament de sarcasme, tota la metafísica del cavaller i l'efecte produït és absolutament contrari a aquell volgut pels comentaristes del Bergman clàssic: allò que es posa en crisi és l'espiritualitat en negar-la, no en qüestionar-la.

És l'expressionisme un xic hermenèutic i metafòric allò que es posa en contraposició amb un determinat realisme simbòlic, farcit d'ironies sanxianes, més que no pas un acarament entre l'individu i Déu, davant la mort imminent. Per tant, 'El Séptimo Sello' no és cap al·legoria medieval traslladada a la contemporaneïtat, amb voluntat exemplaritzant, sinó un film que qüestiona l'oportunitat de dedicar tota la vida a alts menesters mentre són oblidats els pròxims, històrics i ideològics, materialistes i dialèctics, que conformen la vida 'real' de l'individu. La caiguda de l'artista com a visionari del món i el profund desencís pel cristianisme, més protestant que catòlic, això sí, és la proposta genèrica de Bergman. ■

